

ЯНГИЛАНАЁТГАН КОНСТИТУЦИЯ

юртимиз ва халқимизнинг фаровон ҳаёти учун мустақкам ҳуқуқий асос бўлади

2023 йил 9 март куни Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг навбатдаги мажлисида “Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Конституциявий қонуни лойиҳаси бўйича референдум ўтказиш ҳақидаги масала муҳокама қилинди.

Мажлисида хорижий давлатларнинг Ўзбекистон Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор элчилари, халқаро ташкилотлар раҳбарлари ҳам иштирок этди.

Лойиҳада жамоатчилик тақлифлари, замонавий халқаро стандартлар ва энг илғор хорижий тажриба инобатга олинган.

Муҳокамаларда Конституциявий қонун лойиҳаси бўйича умумхалқ муҳокамаларида жами 222 715 та тақлиф келиб тушганиги ва улар асосида лойиҳа такомиллаштириб, маромига етказилганлиги, хусусан, тақлифларнинг ҳар тўрттадан биттаси лойиҳадан жой олганлиги тасдиқланди.

Депутатлар Конституциявий қонун лойиҳасини тайёрлаш жараёнида 400 дан ортиқ халқаро ҳужжатлар, 190 га яқин давлатлар конституциялари пухта таҳлил этилганлиги, халқаро эксперт ва мутахассислар томонидан халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган барча қоидаларини ўзида муҷаммас этган ҳужжат сифатида юқори баҳолаганлигини қайта айтилди.

Шунингдек, мажлисида Конституциянинг моддалари амалдаги 128 тадан 155 тага кўпайиб, нормалари 275 тадан 434 тага ошгани, яъни, Асосий қонуниимизнинг 65 фоиз матни халқимиз тақлифлари асосида янгилашгани, инсон ҳуқуқ ва эркинликларига оид қоидалар уч ярим бараварга кўпайгани ҳамда шулардан келиб чиқиб, лойиҳани янги таҳрирдаги Конституция сифатида қабул қилиш учун барча асослар етарли эканлиги таъкидланди.

Янгилаётган Конституция тараққий этган давлат – Янги Ўзбекистонни қуриш гоёси атрофида бутун жамиятимизни жипслаштириши, унда барча қатлам манфаатлари инобатга олинганлиги, лойиҳани ишлаб чиқишда кенг жамоатчилик, сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари, экспертлик ва илмий доиралар вакиллари, зиёлилар фаол иштирок этганилиги, бир сўз билан айтганда, лойиҳа том маънода халқ Конституцияси бўлаётганлиги алоҳида таъкидланди.

Муҳокамада сўзга чиқувчилар томонидан Конституцияга киритилаётган асосий ўзгаришларнинг ҳар бири бўйича алоҳида-алоҳида тўхтаб ўтилди, фикр алмашилди. Хусусан, ҳар бир сиёсий партия фракцияси етакчиси ўз партиявий дастур ва мақсадларидан келиб чиқиб, Асосий қонунимиз лойиҳасида тегишли тақлифлари акс этганини алоҳида таъкидлади.

Ўзбекистон – суверен, демократик, ҳуқуқий ва ижтимоий давлат экани қатъий белгилаб қўйилмоқда

Мамлакатимизнинг узоқ муддатли тараққиёти, халқимизнинг эртанги фаровон ҳаёти учун мустақкам ҳуқуқий асос ҳамда ишончли кафолат сифатида Ўзбекистон “суверен, демократик, ҳуқуқий ва ижтимоий давлат” эканлиги ҳамда ушбу принципал қоидаларни ўзгартириш мумкин эмаслиги алоҳида белгилаб қўйилмоқда.

Ушбу конституциявий қоидалар замирида мустақкамликни асраб-авайлаш ва янада мустақкамлаш, келажак авлодларга овоз ва эркин Ватан қолдириш, халқ манфаатлари кўзланган ислохотлар йўлидан ортга қайтмаслик, қонун ва адолат устуворлиги, инсонга эътибор ва ғамхўрлик каби муҳим қадриятлар муҷаммас бўлиб, улар давлатчиликнинг тамал тошлари сифатида мустақкамланмоқда.

Кучли ижтимоий ҳимоя ва муҳожирларга ғамхўрлик – давлат сиёсатининг муҳим йўналиши бўлиб қолади

Конституцияда камбағалликни қисқартириш, бандликни таъминлаш, ишсизликдан ҳимоя қилиш бўйича давлат ўзига қатор янги мажбуриятлар олиши белгиланмоқда. Умуман давлатнинг ижтимоий мажбуриятларида доир нормалар уч баробарга ошмоқда.

Масалан, 2 миллион 200 минг эҳтиёжманд оилалар давлатдан моддий ёрдам олишни кафолатлайди. Бу жами оилаларнинг 25 фоизига тўғри келади, уларга ҳар йили 11 триллион сўм ажратилади.

Депутатлар ўтган йили 50 минг оила учун янги квартиралар олишга шарт яратилгани, бу йил 90 минг, яқин 2-3 йилда эса 200 минг оилани уй-жойли қилиш режалаштирилганлиги, шу боис, ҳар бир фуқароннинг уй-жойли бўлиш ҳуқуқи ва уй-жой қурилиши давлат томонидан рағбатлантирилишининг Конституцияимизда мустақкамланганлигини ушбу марраларга эришиш учун мустақкам замин ҳозирлашни қайта айтилди.

Илк маротаба давлат зиммасига аҳолининг ижтимоий жиҳатдан эҳтиёжманд тоифаларининг ҳаёти сифатини ошириш, ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамият ва давлат ҳаётида тўлақонли иштирок этиши ва ўз ҳуқуқларини амалга ошириши учун шарт-шароитлар яратиш чораларини кўриш мажбурияти юкланмоқда.

Депутатлар томонидан давлат ўз зимма-

сига ногиронлиги бўлган шахсларнинг ижтимоий, иқтисодий ва маданий соҳалар объектлари ва хизматларидан тўлақонли фойдаланиши учун шарт-шароитлар яратиш, уларнинг ишга жойлашишига, таълим олишига қўмақлашиш мажбуриятини олаётганлиги ҳам ижтимоий давлат тамойилининг яққол ифодаси эканлиги таъкидланди.

Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари кафолатлари кучайтирилмоқда

Инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш – давлатнинг олий мажбурияти этиб белгиланмоқда. Инсон ва давлат органлари ўртасидаги юзага келадиган ноаниқликлар инсон фойдасига талқин қилиниши, ҳуқуқий таъсир чоралари қонуний мақсадга эришиш учун етарли ва мутаносиб бўлиши кераклиги белгиланмоқда. Ушбу қоидалар инсон ҳуқуқлари устуворлигини таъминлайди, давлат идораларининг ўз вазифаларини инсон ҳуқуқларига риоя қилган ҳолда амалга оширишида маъсулликни оширади ҳамда инсонга меъридан ортиқ ҳуқуқий таъсир чоралари қўлланишининг олдини олади.

Конституцияда инсоннинг шахсий ҳуқуқлари ва эркинликлари кафолати энг илғор халқаро стандартларга мувофиқ кучайтирилмоқда. Хусусан, шахсни суд қарорисиз 48 соатдан ортиқ муддат ушлаб турилиши мумкин эмаслиги, ушбу муддат ушлаб туриш қонунийлиги ва асослиги судда исботланмаса, шахс дарҳол озод қилиниши (“Хабеас корпус” институти) ҳамда шахсни ушлаб туриш чоғида унинг ҳуқуқлари ва ушлаб турилиши асослари унга тушунарли тилда тушунтирилиши кераклиги (“Миранда қоидалари”), шунингдек, айбланувчи ва судланувчиларга ўзига қарши кўрсатма бермаслик, яъни “сукут сақлаш” ҳуқуқи белгиланмоқда. Ушбу қоидалар шахсий эркинлик дахлсизлигини ва инсонларни ноқонуний ҳибсга олишга йўл қўймасликни кафолатлайди.

Илк маротаба ёзишмалар, телефон орқали сўзлашувлар, почта, электрон хабарлар ва бошқа хабарларни сир сақлаш ҳуқуқи фақат суднинг қарорига асосан чекланиши мумкинлиги белгиланмоқда. Яъни, ҳозирги вақтда ушбу ваколат прокурорага тегишли бўлиб, унинг судларга ўтказилиши шахс дахлсизлиги ва конституциявий ҳуқуқларини таъминлашда туб бурилиш бўлади.

Шахс қариндошларининг судланганлиги асоси билан ҳуқуқлари чекланиши мумкин эмаслиги қатъий белгиланиши инсон ўзининг яқинлари йўл қўйган хатолар учун жавоб бермаслигини таъминлайди.

Узоқ йиллар юртимизнинг халқаро имиджига салбий таъсир қилиб келган мажбурий меҳнатга тўлиқ барҳам берилди. Болаларнинг баркамол ривожланишига салбий таъсир қиладиган ҳар қандай болалар меҳнатининг тақиқланиши Асосий қонунимизда тўғридан-тўғри ёзиб қўйлаётганлиги ушбу салбий иллатнинг тарихда қолиши учун кафолат бўлади.

Конституциявий ҳуқуқ ва эркинликлар доираси кенгаймоқда

Конституцияда инсон ҳуқуқ ва эркинликлари сезиларли даражада кенгайтирилмоқда. Хусусан, конституциявий ҳуқуқлар доираси экологик ҳуқуқлар, соғлиқни сақлаш, гендер тенглик, эркин ҳаракатланиш, турар ва яшаш жойини эркин танлаш, мамлакатдан чиқиш ва монеликсиз қайтиш, Интернетдан фойдаланиш, шахсий маълумотлар ҳимояси, олий таълим, бепул юридик ёрдам олиш, давлат хизматидаги киришда тенглик, уй-жойга эга бўлиш, ундан маҳрум этилганда компенсация олиш, банк операциялари ва ҳисобварақларининг сир сақланиши, қонунчиликка оид тақлиф киритиш каби ҳуқуқлар билан тўлдирилмоқда.

Қулай меҳнат шартлоарида ишлаш, меҳнати учун адолатли ҳақ олиш, дам олиш, давлат ҳисо-

бидан тиббий ёрдамнинг кафолатланган ҳажмини олиш, шахрсозлик, бюджет соҳасида жамоатчилик назоратини амалга ошириш каби ҳуқуқларнинг киритилиши фуқароларнинг иқтисодий ва ижтимоий ҳимоясини янада кучайтиради.

“Инсон қадрини учун” тамойили Конституцияда, қонунларимизда ва давлат идоралари фаолиятида бош мезон бўлиши шарт. Шу боис, Конституция лойиҳасида инсоннинг шаъни ва қадр-қиммати дахлсиздир ҳамда ҳеч нарса уларни камситиш учун асос бўлиши мумкин эмаслиги белгиланмоқда.

Таълим олиш ҳуқуқи ва имконияти кенгайтирилади, ўқитувчилар конституциявий мақомга эга бўлади

Олий таълим ташкилотлари академик эркинлик берилиши, танлов асосида давлат ҳисобидан бепул олий маълумот олиниши, нодавлат таълим ташкилотлари қўллаб-қувватланиши тўғрисидаги қоидалар ёш авлод ҳаётини яхшилаш, уларнинг орзу-интилишларини рўёбга чиқариш, замонавий мутахассисликларни эгаллаган ҳолда ҳаётда ўз ўрнини топиши ва шахсий ривожланиши учун имконият яратлади.

Охириги олти йилда олий ўқув юрталари сони 77 тадан 210 тага, уларга қабул эса, 5 бараварга ортиб, талабалар сони 1 миллионга, олий таълим қамрови – 9 фоиздан 38 фоизга ошди. Давлат грантлари сони ҳам 2 баравар кўпайиб, 40 мингтага етди, шундан, магистратура учун – 5 баравар кўпайди.

Алоҳида эҳтиёжларга эга бўлган болалар учун таълим ташкилотларида инклюзив таълим ва тарбиянинг ташкил этилиши, уларни ҳамма қатори умумий мактабларда ҳам ўқишни йўлга қўйилиши Янги Ўзбекистонда инсон қадрини тамойилининг амалий ифодаси ҳисобланади.

Конституцияда давлат мактабга таълим ва тарбияни ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиши ва бошланғич профессионал таълим бепул эканлиги ҳам белгиланмоқда. Депутатлар томонидан сўнгги олти йилда болаларнинг боча билан қамрови 27 фоиздан 70 фоизга ошгани ҳамда Конституцияга киритилаётган янги нормалар бу борада янги марраларга эришиш имконини бериши таъкидланди.

Депутатлар ўқитувчилар шаъни ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш, уларнинг ижтимоий ва моддий фаровонлиги, касбий жиҳатдан ўсиши тўғрисида ғамхўрлик қилиш тўғрисидаги норма миллат ва халқ ривожини, унинг интеллектуал салоҳиятини оширишда асосий ўрин тутувчи ўқитувчиларнинг жамиятдаги ижтимоий мақоми ва обрўсини янада оширишга хизмат қилишини таъкидлаб ўтди.

Ёшлар ҳуқуқлари Конституция ҳимояси остида бўлади

Конституцияда ёшлар масаласи алоҳида боб даражасига олиб чиқилиши Янги Ўзбекистонда ёшлар сиёсати устувор эканлигига яққол ишорадир.

Депутатлар аҳолиимизнинг 18 миллиондан ортиги ёшлар эканлиги, ушбу кўрсаткич 2040 йилга бориб, 25 миллионга етишини ҳисобга олиб, Конституцияга ёшлар масаласига алоҳида боб киритилаётгани муҳим аҳамиятга эгаллигини алоҳида таъкидладилар.

Муҳокамалар давомида ёшларнинг шахсий, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маданий, экологик ҳуқуқлари ҳимоя қилинишини таъминлаш, жамият ва давлат ҳаётида фаол иштирок этишини рағбатлантириш, уларнинг маънавий, интеллектуал, ижодий, жисмоний ва ахлоқий жиҳатдан ривожланиши, ўз ҳуқуқларини амалга ошириши учун шарт-шароитларни яратиш мажбуриятини давлат ўз зиммасига олиши ёшлар ҳаётда ўзларини тўлақонли намоён этиш имкониятини таъминлаши таъкидланди.

Давоми 2-саҳифада. ►►

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ИСЛОХОТЛАР

ҲАҚИҚИЙ ХАЛҚ ҚОМУСИ ЯРАТИЛАДИ

Конституцияимизни такомиллаштириш ташаббуси билан чиққан партияимиз фракцияси Конституциявий комиссияси ва жойлардаги депутатларимиз, аъзоларимиз билан биргаликда фаол иш олиб борди. Айниқса, асосий электоратимиз бўлган тадбиркорлар, ишбилармонлар, кластер ва фермерлар лойиҳанинг муҳокамасига бефарқ бўлмади, кўлаб тақлифлар беришди, бу ўзгаришларни қўллаб-қувватлашди. Партияимизнинг дастурий мақсад ва вазифаларидан келиб чиқиб берилган тақлифлар қонун лойиҳасида акс этди.

Биринчидан, кенг кўламли ва чуқур ўйланган сиёсат натижасида иқтисодий мустақил, эркин фирқовчи ва ташаббускор тадбиркор ва ишбилармонлар синфи шаклланди. Имтиёзлар ва преференциялар берилгани, текширувларнинг кескин чекланиб, мораторий жорий этилгани, эркин фаолиятни кафолатловчи қонунлар қабул қилинган тадбиркорларнинг ислохотларга ишончини янада мустақкамлади. Натижада сўнгги олти йилда барча соҳалардаги тадбиркорлар сони қарий олти баробарга кўпайиб, уларнинг жами сони икки миллионга етган.

Янгилаётган Конституция лойиҳасида давлатнинг бозор муносабатларини ривожлантириш, қулай инвестициявий ва ишбилармонлик муҳитини таъминлаш, ҳалол рақобат учун шарт-шароитлар яратиши бўйича мажбуриятлари белгиланган тадбиркорларнинг ислохотларга ишончини янада мустақкамлади. Шунингдек, Конституцияда барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилиги, тадбиркорларнинг қонунчиликка мувофиқ ҳар қандай фаолиятини мустақкам танлаши ва амалга оширишга ҳақли эканлиги кафолатланиши катта аҳамиятга молик. Мол-мулк, уй-жой дахлсизлиги масаласини Бош қомусимизда белгилаш партияимиз аъзолари ва электорати учун айни мудда бўлмоқда. Мол-мулк дахлсизлигининг юсак даражада кафолатланиши ишбилармонлик ва инвестициявий фаолиятини ҳам рағбатлантиради.

Иккинчидан, қишлоқ ҳўжалиги, ердан фойдаланиш соҳасида давлат раҳбарли ташаббуси билан катта ислохотлар амалга оширилди ва бу жараён изчил давом этмоқда. Қишлоқ ҳўжалиги ерлари фақатгина ижарага берилиши ва халқимизнинг озиқ-овқат маҳсулотларига ўсиб бораётган эҳтиёжини қондирувчи асосий манба бўлиб қолиши қонунларимизда мустақкамланган.

Президентимизнинг фавқулодда муҳим ва тарихий ташаббуслари натижасида 2022 ва 2023 йилларда республикамиз бўйича салкам 200 минг гектар унумдор ерлар деҳқон ҳўжаликлари учун ажратилиши қарий 1,5 миллион ёшлар, аёллар ва ишсизларни даромадли иш билан банд қилди. Мазкур жараёнда қишлоқ ҳўжалиги ерларидан, сувдан самарали ва тежамли фойдаланиш кун тартибидagi энг муҳим масалалардан бўлиб ҳисобланади. Бу борада қишлоқ ҳўжалигининг асосий ишлаб чиқарувчилари бўлган фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг ҳар томонлама қўллаб-қувватланаётгани озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда муҳим омиллардан бўлмоқда.

Тадбиркорликни ривожлантиришда қишлоқ ҳўжалигини фойдаланишда

ган ерларда ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишни ривожлантириш масалалари ўта долзарб аҳамиятга эга. Бу борада 2021 йил ноябрь ойида қонун қабул қилинган биринчи қадам бўлди. Ўтган даврда 80 мингдан зиёд ер участкалари савдоларга чиқарилгани тадбиркор ва ишбилармонлар учун янги имкониятлар эшигини очди.

Янгилашган Конституцияимиз лойиҳасида ерни қонунга мувофиқ хусусийлаштириш мумкинлиги белгиланиши тадбиркорларимиз узоқ кутган тарихий адолатни юзага чиқаради, кафолатни юқори даражада мустақкамлайди. Бу ишбилармонлар иштиридаги ернинг бозор қиймати шаклланиши, ер капиталга айланиши ва қўшилган қиймат занжири яратиш учун муҳим манба бўлиб хизмат қилади.

Учинчидан, товарлар, хизматлар, меҳнат ресурслари ва молиявий маблағларнинг эркин ҳаракатланиши кафолатлари Конституцияда белгиланиши жудама тўғри бўляпти. Ҳозирда Асосий қонунимиз билан банк омонатлари кафолатланган бўлса, эндиликда банк амалиётлари ва ҳисобварақларнинг сир тугилиши ҳам Конституцияда белгиланиши халқаро нормалар, хусусан, Жаҳон савдо ташкилоти стандартларига ҳам мос келади.

Тўртинчидан, маҳаллий давлат ҳокимияти бошқаруви оид муҳим нормалар киритилаётгани, маҳаллий ҳокимларнинг бир вақтнинг ўзида халқ депутатлари кенгашлари раиси сифатида фаолият юритиши мумкин эмаслиги оид норма Конституцияда ўз аксини топаётгани ҳам эътиборга молик масалалар. Бу анча вақтдан бундан кўпайган халқчил ислохотлардан бири эди десак тўғри бўлади. Кенгаш раиси ва ҳокимини алоҳида-алоҳида мансабдор шахслар сифатида белгилаш маҳаллий даражада ҳокимиятлар мувоzanатини таъминлаш йўли бўлади.

Конституция лойиҳаси “Инсон қадрини учун” ширини остида кечаётган ислохотларга мос келади. Бир сўз билан айтганда, партияимиз электоратининг хоҳишини ифода этади, халқимиз қалбидagi орзу-истакларни рўёбга чиқаради. Шу боис ҳеч иккиланмасдан ушбу конституциявий ислохотларни Янги Ўзбекистоннинг янги Конституциясини яратиш йўлидаги ҳаётбахш қадамлар дейишга ҳақимиз.

Уйлаймики, сафларидa бир миллион икки юз мингдан кўпроқ аъзоларни бирлаштириб, “Биргаликда биз кучмиз!” ширини остида мардон фаолият олиб бораётган Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси Олий Мажлис Қонунчилик палатасида ҳам барчани ушбу муҳим ҳужжатни қўллаб-қувватлашга даъват этиш билан бирга, О’зLiDeP фаоллари ва парламентдаги фракцияимиз аъзолари ҳамда маҳаллий кенгашлардаги депутатларимиз ҳамжиҳат бўлиб, аҳолининг барча қатламларига Конституциядаги ўзгаришларнинг мазмун-моҳиятини етказиш борасида фаол иш олиб боради.

Ақтам ХАЙТОВ,
О’зLiDeP Сиёсий Кенгаши
Ижроия Қўмитаси раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари

ЯНГИЛАНАЁТГАН КОНСТИТУЦИЯ

юртимиз ва халқимизнинг фаровон ҳаёти учун мустақкам ҳуқуқий асос бўлади

◀ Бошланиши 1-саҳифада.

Рақобатбардор миллий иқтисодий, хусусий тадбиркорлик ва мулк ҳуқуқи кафолатлари мустақкамланмоқда

Янгилаётган Конституцияда тадбиркорлик фаолияти кафолатларини кучайтириш, бозор муносабатларини ривожлантириш, ҳалол рақобат учун шарт-шароит яратиш, қўлай инвестициявий ва ишбилармонлик муҳитини таъминлаш, адолатли солиқ тизимини йўлга қўйиш, монополистик фаолиятни чеклаш орқали том маънода эркин бозор иқтисодиётини шакллантириш учун барқарор асос яратилмоқда.

Тадбиркорликка кенг йўл очилгани ҳисобига, сўнгги олти йилда уларнинг сони 6 баравар ошиб, бугунги кунда 2 миллионга етди. Тушумлари 1 миллион доллардан ошган тадбиркорлар 26 мингтага, 100 миллион долларга етказганлар эса 220 тага етди.

Лойиҳада мулк дахлсизлиги ва у билан боғлиқ ҳуқуқларнинг таъминлигини давлат томонидан кафолатлаштириш, мулк ҳуқуқларини чеклаш фақат суд қарори асосида бўлиши мустақкамланмоқда. Мамлакатимизда товарлар, хизматлар, меҳнат ресурслари ва молиявий маблағларнинг эркин ҳаракатлигини кафолатланмоқда. Бу иқтисодий барқарор ўсиш, фаровон ҳаётимиз таянчи ҳисобланган тадбиркор ва ишбилармонларимизнинг эркин фаолияти учун мустақкам ҳуқуқий кафолат яратиши қайд этилди.

Давлат бебаҳо табиий бойликларимизни қўпайтириш, асраб-авайлаш ва атроф-муҳит мусофаллигини сақлаш чораларини кўради

Аҳоли ҳаёти ва саломатлик даражасини яхшилашнинг зарурий шarti сифатида Конституцияда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича комплекс чоралар белгиланмоқда.

Депутатлар томонидан сўнгги уч йилда қурилишлардан норози бўлиб, аҳолидан 15 мингта мурожаат келиб тушган, судлар томонидан биргина Тошкент шаҳрида 200 дан ортиқ қурилишлар тўхтатиб қўйилганлиги, автомобиллар сони 1,3 миллионга кўпайиб, 3,6 миллионга етганлиги, ҳар йил атмосфера ҳавосига 2,2 миллион тонна санаот ва транспорт ташланмалари чиқарилаётганлиги ҳам ушбу масала тобора долзарб аҳамият касб этаётганлигидан далолат бериши таъкидланди.

Шу муносабат билан, давлат атроф-муҳитни яхшилаш, тиклаш ва муҳофаза қилиш, экологик мувозанатни сақлаш бўйича чораларни амалга ошириш, фуқароларнинг экологик ҳуқуқларини таъминлаш ва атроф-муҳитга зарарли таъсир кўрсатилишига йўл қўймайлик мақсадида шаҳарсозлик фаолияти соҳасида жамоатчилик нозратини амалга ошириш учун шарт-шароитлар яратди. Шу билан бирга Ҳукуматнинг атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, биологик хилма-хилликни сақлаш ва иқлим ўзгаришига қарши курашиш соҳасидаги маъсулиятни белгиланмоқда.

Шаҳарларнинг бош режаларини жамоатчилик муҳокамасидан мажбурий ўтказилиши шартлиги ҳақидаги конституциявий қонда ҳозирги шароитда тобора долзарб аҳамият касб этиб бораётган шаҳарсозликка оид масалаларни халқимиз билан бамаънаҳат ечиш имконини беради.

Депутатлар Конституцияга киритилаётган ушбу нормалар табиий захиралар қисқараётган, глобал иқлим ўзгариши, экология ва табиат билан боғлиқ муаммолар инсоният кела-

жагига таҳдид солаётган ҳозирги даврда муҳим аҳамият касб этишини алоҳида таъкидлаб ўтдилар.

Оммавий ахборот воситалари ва фуқаролик жамияти институтлари янада фаол бўлиши учун кенг имконият ва кучли Ҳимоя тақдим этилмоқда

Конституциямизда оммавий ахборот воситалари фаолиятининг эркинлиги, уларнинг ахборотни излаш, олиш, ундан фойдаланиш ва уни тарқатишга бўлган ҳуқуқлари кафолатланмоқда.

Депутатлар халқ овози ва фикрини кенг жамоатчиликка, давлат идоралари эътиборига олиб чиқаётган оммавий ахборот воситалари, журналистлар фаолиятига тўқинлик қилиш ёки аралашуш жавобгарликка сабаб бўлиши ҳақидаги қонда Бош қомусимизда муҳрланаётганлиги юртимизда сўз ва ахборот эркинлигини янада юксалишини эътироф этдилар.

Конституциямизга илк мартаба фуқаролик жамияти институтларига баъниланган алоҳида боб киритилиши ва улар фаолияти кафолатларининг белгиланиши жамиятда очқилик, ошқоралик ва қонунийлик муҳитини, давлат ва жамият ўртасидаги мулоқотни мустақкамлаш ҳамда кучли жамоатчилик нозратини йўлга қўйиш учун мустақкам замин ҳозирлайди.

Инсон фаровон яшаши, давлат барқарор ривожланиши учун самарали, ихчам ва халқчил давлат бошқаруви жорий қилинади ҳамда парламентаризм янада кучайтирилади

Янгилаётган Конституция халқларвар давлат қуриш мақсадида кучли парламент, ихчам ва маъсулиятли ҳукумат, мустақил ва адолатли суд тизимини барпо этишга қаратилган.

Давлат ҳокимияти тизими ягона ва яхлит бўлиб, ҳокимиятнинг бир бўлигини модернизация қилиш унинг бошқа тармоқларда ҳам ислохотларни тақозо қилади. Шунга кўра, тармоқлар ўртасида бир-бирини тийиш ва мувозанатни сақлаш тизимининг самарали ишлашини таъминлаш мақсадида парламент палаталарининг ваколатлари қайта кўриб чиқилмоқда.

Унга кўра, Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг ваколатлари сезиларли даражада кенгаймоқда, икки палата ишидаги тақорланишлар бартараф этилиб, ҳар бирининг маъсулият соҳаси аниқ белгиланмоқда. Хусусан, Қонунчилик палатасининг мутлақ ваколатлари амалдаги 5 тадан 12 тага, Сенатда эса 14 тадан 18 тага кўпаймоқда.

Бош вазир номзодини кўриб чиқиш ва маъқуллаш, Давлат бюджети ижросини назорат қилиш, Ҳисоб палатасининг ҳисоботини кўриб чиқиш каби ваколатлар бевосита халқ томонидан тўғридан-тўғри сайланадиган Қонунчилик палатаси ваколатига ўтказилмоқда. Бу ўзгариш қуйи палатанинг вакилик табиатига ва илғор хорижий тажрибага тўла мос келади.

Муҳокамаларга бой бўлган йиғилишда қайд этилганидек, марказда ва жойлардаги ижро ҳокимияти органлари фаолиятида қатъий тартиб-интизом, маъсулият, натижадорликни кучайтириш мақсадида шунингдек, илғор хорижий тажрибани инобатга олиб, Бош вазир номзодини Президент Қонунчилик палатасига киритиб, халқ вакиллари маъқуллагандан сўнг лавозимга тайинлаш тартиби жорий этилмоқда. Бош вазир номзодини Қонунчилик палатасига тақдим қилишдан олдин Президент томонидан барча сиёсий партиялар фракциялари билан маслаҳатлашувлар ўтказилиш назарда тутилмоқда.

Амалдаги тартибга кўра, Бош вазир номзодини кўриб

чиқиш фақат Қонунчилик палатасига сайловда энг кўп овоз олган партия ёки партиялар иродасига боғланган эди. Янги тақлиф этилаётган тартиб орқали эса барча сиёсий партиялар фракцияларининг нафақат Бош вазир номзодини кўриб чиқишда, балки бутун Ҳукуматни шакллантиришдаги иштироки таъминланади. Яъни, амалдаги тартиб янада демократик мазмун касб этади.

Фаолияти қонқарсиз деб топилган вазирни лавозимдан озод этиш бўйича Қонунчилик палатасининг Президентга тақлиф киритиш ҳуқуқининг белгиланаётганлиги Ҳукумат аъзоларининг халқ вакиллари олдидаги ҳисобдорлигини янада оширишга хизмат қилади.

Сенат олдида қўйилаётган янги вазифалардан келиб чиқиб, уни ихчам, халқчил ва худудлар манфаатини ифода этадиган идорага айлантириш мақсадида унинг маҳаллий Кенгашларга кўмаклашиш бўйича ваколати ҳам Конституцияда мустақкамлаб қўйилмоқда.

Ушбу конституциявий нормалар Янги Ўзбекистон Тараққиёт стратегияси ва маъмурий ислохотларнинг устувор йўналишларига ҳамроҳ бўлиб, парламент палаталари ваколатларини аниқ чегаралаб беради, улар фаолиятидаги ўзаро тақорланишларни бартараф этади, параллел функцияларни мақбуллаштирилади, Олий Мажлисни ягона яхлит орган сифатида самарали фаолият олиб боришини таъминлайди.

Шу билан бирга жойлардан тенг вакилликни сақлаб қолган ҳолда, сенаторлар сонини ҳозирги 100 нафардан 65 нафарга тушириш, бунда ҳар бир худуддан 4 тадан сенатор сайланиши, Президент томонидан тайинланадиган сенаторлар сони эса 16 тадан 9 тага камайирилаётганлиги ҳақида айтиб ўтилди. Бу Олий Мажлис Сенати фаолиятини мамлакатимизда амалга оширилаётган маъмурий ислохотлар моҳиятига монанд тарзда модернизациялаш имконини беради.

Парламентнинг қуйи палатаси томонидан киритилган қонунлар Сенатда 60 кун ичида кўриб чиқилиши, мuddат ўтиб кетса, ушбу қонун маъқуллаш деб ҳисобланиши ва имзолаш учун Президентга юбориш амалиёти жорий қилинаётганлиги ҳам таъкидланди.

Парламентнинг суд ва назорат органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва махсус хизматлар фаолияти устидан назорат функциялари кучайтирилмоқда

Олий Мажлис палаталарининг биргаликдаги ваколатлари ҳам кучайтирилиб, парламент назоратининг муҳим шакли бўлган парламент текшируви институти Конституцияда алоҳида мустақкамлаб қўйилмоқда.

Олий Мажлисининг жамият ҳаётидаги ўрни, роли ва таъсирини кучайтириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим ваколатлари парламентга ўтказилмоқда.

Хусусан, Бош прокурор, Ҳисоб палатаси раҳбарлигига номзодлар аввал Сенатда кўриб чиқилиб, кейин Президент томонидан тайинланиши, шунингдек монополияга ва коррупцияга қарши курашиш органлари раҳбарларини Сенат томонидан сайлаш амалиёти жорий этилмоқда.

Махсус хизматлар фаолияти устидан парламент назоратини кучайтириш мақсадида Давлат хавфсизлик хизмати раҳбарлигига номзод аввал Сенатда кўриб чиқилиб, кейин Президент томонидан тайинланиши тартиби жорий этилмоқда.

Суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш мақсадида Судьялар олий кенгашининг барча аъзоларини Сенат томонидан сайлаш тизими киритилмоқда.

Ҳокимларнинг халқ депутатлари Кенгашларига раҳбарлик қилиш институти бекор қилинади

Маҳаллий даражада ҳокимиятлар бўлиниши принципини амалга ошириш, ҳокимларнинг халқ депутатлари Кенгашларига раҳбарлик қилиш институти тугатиш давлат бошқаруви тизими янгилашнинг мантиқий давоми бўлиши қайд этилди.

Йиғилишда сўзга чиқувчилар томонидан маҳаллий даражада ҳокимиятлар бўлиниши принципи амалга оширилиб, ҳокимларнинг халқ депутатлари Кенгашларига раҳбарлик қилиш институти босқичма-босқич, яъни вилоят Кенгашлари учун 2024 йилдан, туман Кенгашлари учун эса, 2026 йилдан эътиборан тугатилаётганлиги мамлакатда амалга оширилаётган маъмурий ислохотлар, давлат бошқаруви тизими янгилашнинг мантиқий давоми бўлиши таъкидланди.

Маҳаллий давлат бошқаруви соҳасида киритилаётган маъмурий ўзгаришлар бутун давлат ҳокимияти тизимини демократлаштиришга, ҳокимиятлар бўлиниши принципини изчиллик билан амалга оширишга ҳамда чинакам халқларвар давлатчилик асосларини яратишга хизмат қилади.

Барча масалалар ечимни чинакам халқ овози бўлган маҳалла даражасига туширилади

Конституцияда маҳаллаларга аҳолининг кундалик муаммоларини ҳал қилиш бўйича мустақил қарор қабул қилиш ваколатлари бериш, бунинг учун ташкилий ва молиявий имкониятлар яратиш белгиланмоқда.

Буларнинг барчаси, давлат ҳокимиятида ҳисобдорлик, шаффофлик, самарали қарор қабул қилиш ва унинг натижадорлигини оширишга хизмат қилади.

Конституцияда суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш ва суд тизими фаолияти самарадорлигини ошириш бўйича нормалар киритилмоқда

Муҳокамаларда қайд этилганидек, судлар фаолияти мустақиллиги кафолатларини кучайтириш, судьялар дахлсизлиги ва муйян ишлар бўйича ҳисобдор бўлмаслиги, уларнинг хавфсизлигини таъминлаш бўйича киритилаётган ўзгаришлар одил судловни тўлиқ ва мустақил амалга ошириш учун муҳим қадам бўлади.

Депутатлар судларнинг фаолиятини молиялаштириш фақат Давлат бюджетидан амалга оширилиши ва у одил судловни тўлиқ, мустақил амалга ошириш имкониятини таъминлаш кераклиги тўғрисидаги конституциявий норма чинакам адолатли ва мустақил суд тизимини шакллантириши, судларнинг ҳолислигини таъминлашини қайд этдилар.

Фуқароларга суд томонидан ўзига нисбатан қўлланилган қонуннинг Конституцияга мувофиқлиги тўғрисида Конституциявий судга мурожаат қилиш ҳуқуқининг берилиши фуқароларнинг ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун янги механизм ҳисобланади.

Муҳокамаларга бой бўлган мажлис ўз ишини эртага ҳам давом эттиради.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Парламент ахборот маркази

ВАЗИФАЛАР ЮКСАК, МАСЪУЛИЯТ ҲАМ ЖИДДИЙ

О'zLiDeP СИЁСІЙ КЕНГАШИ ИЖРОІЯ ҚЎМИТАСИДА

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси Сиёсий Кенгаши Ижроия қўмитасининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Уни О'zLiDeP Сиёсий Кенгаши Ижроия қўмитаси раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари Ақтам Хайтов кириш сўзи билан очаркан, кун тартибидagi муҳим масалалар юзасидан фикр-мулоҳазаларини билдирди.

Йиғилишда дастлаб Президентимизнинг 2023 йил 6 март кунин Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенати аъзолари, Олий суд раҳбарияти билан учрашувдан келиб чиқадиган устувор вазифалар ижроси муҳокама қилинди.

Давлатимиз раҳбари билан учрашувда Конституцияга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш юзасидан халқимиз томонидан келиб тушган тақлифлар яқунлари бўйича маслаҳатлашув бўлиб ўтди. Бош қомусимизни такомиллаштириш борасида ташаббусни илгари сурган партия сифатида О'zLiDeP аъзолари, Қонунчилик палатасидаги, худудий ва туман кенгашларидаги 2 минг 300 дан зиёд партия депутатлари фаол қатнашгани алоҳида таъкидланди.

Айниқса, партиянинг асосий электорати бўлган тадбиркорлар, ишбилармонлар, кластер ва фермерлар лойиҳанинг муҳокамасига бефарқ бўлмагани, қўллаб-қувватлашга ётганлиги эътироф этилди.

Партиянинг дастурий мақсад ва вазифаларидан келиб чиқиб берилган аксарият тақлифлар қонун лойиҳасида акс этганига ҳам эътибор қаратилди.

Йиғилишда Конституция лойиҳаси халқимиз иштирокида ҳар томонлама муҳокама қилиниб, кун тартибидagi масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Шунингдек, мажлисда Президентимизнинг “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясини “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида”ги фармонидан келиб чиқувчи партия ва фракция олдида турган устувор вазифалар муҳокама қилинди. Улар ижросини таъминлаш мақсадида партия фаолларидан таркиб топан ишчи гуруҳлар шакллантирилди. Гуруҳларга фаолияти давомида ишлаб чиқилган тақлиф ва тавсияларни қонун ва қонуности лойиҳалари, амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш учун Олий Мажлис Қонунчилик палатаси, Вазирлар Маҳкамаси, вазирлик ва идораларга тақдим этиб бориш вазифалари юклатилди.

Давлат дастурида белгиланган вазифаларни партия депутатлик назорат-таҳлил фаолиятида, мансабдор шахсларнинг эшитувларини ташкил этишда, халқ депутатлари кенгашлари сессиялари муҳокамасига масалаларни олиб чиқишда фаол иштирок этиши кўрсатиб ўтилди.

Бундан ташқари, фракция аъзолари партия электорати манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган янги қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш ишларида фаоллик ва ташаббускорлик кўрсатиш кераклиги айтиб ўтилди.

Йиғилишда барча туман ва шаҳарларда аҳоли кенг қатламлари, аввало, электорат орасида фармоннинг мазмун-моҳиятини кенг тарғибот-ташвиқот қилишга қаратилган партиявий тадбирлар ташкил этиш, уларда барча худудий партия ташкилотлари, партия фаоллари ҳамда тарғиботчиларининг фаол иштирокини таъминлаш борасида аниқ вазифалар белгилаб олинди.

Яқунда давлат дастури ижросини амалга оширишга қаратилган партиянинг чора-тадбирлар режаси муҳокама қилиниб, тасдиқланди.

Эркин САЛИХОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
депутати, О'zLiDeP фракцияси аъзоси:

– Йиғилиш кун тартибидан келиб чиқиб партиямиз ҳам ўзининг устувор вазифаларини белгилаб олиши, биринчи навбатда, янгилаётган Конституциянинг мазмун-моҳиятини ўзимиз пухта англашимиз керак. Иккинчидан, Асосий қонунимиз лойиҳаси тарғиботини самарали ташкил этишимиз зарур.

Умумхалқ муҳокамасида Бош қомусимиз янги лойиҳаси маъқуллаш, маъмули, шу асосида бутун қонунчилик базаси қайта кўриб чиқилади. Чунки 65 фоиш ўзгариш бўляпти. Янги нормаларга биноан назорат механизмига ҳам албатта эътибор қаратиш лозим.

Шухрат БАФАЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
депутати, О'zLiDeP фракцияси аъзоси:

– Давлатимиз раҳбарининг депутат ва сенаторлар, Олий суд раҳбарияти билан янгилаётган Конституцияга ўзгаришлар киритиш юзасидан халқимиз томонидан келиб тушган тақлифлар яқунлари бўйича маслаҳатлашуви, шубҳасиз, тарихий воқеа бўлди. Тақлифлар сўралди. Муносабат билдирилди.

Ҳақиқатан, жуда катта сиёсий воқеалик оstonасида турибмиз. Мен мамлакатимиздаги конституциявий ислохотларнинг боришини шартли равишда иккига бўламан. Биринчиси, ўтган йили Президентимизнинг Конституциявий комиссия аъзолари билан учрашуви. Шундан кейин ислохотлар бошланиб кетди. Иккинчи босқич – юқоридаги тилга олинган маслаҳатлашув. Аввал Бош қомусимизга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш эди мақсад. Иккинчи учрашувда айтилдики, энди бу ўзгариш эмас, янги Ўзбекистон учун янги Конституция бўлади.

Айтишимиз жоиз, юртимизда сиёсий тизим янги-янгилантириш. Биз мана шу ишларнинг, ислохотларнинг мазмун-моҳиятини сайловчиларимизга содда ва раvon тилда етказишимиз керак.

Зафар ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
депутати, О'zLiDeP фракцияси аъзоси:

– Бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим, Президентимиз иштирокида ўтказилган маслаҳатлашувда партиялар сиёсий майдонда рақобатлашиши мумкин, бироқ бугун халқ, миллат тақдирига дахлдор масала – Конституциявий ислохотлар кечаётган паллада улар бirlaшиши керак деган го'я ўртага ташланди.

Бугунги йиғилишимиз кун тартибидagi асосий масалаларга тақлиф сифатида айтиш мумкинки, тарғибот жараёнида ҳам бешала партия депутатлари, аъзолари бирлаша, ҳамжиҳатликда иш олиб бурса, нур устига нур бўлади.

Маълумки, тарғибот давомида турли контингент билан ишлашга тўғри келади. Йиғилганларнинг ёши, касб-кори ҳар хил бўлади. Ҳар бири ўзига, соҳасига тегишли нормаларни эшитишни истайди. Шу нуқтаи назардан қараганда, сиёсий кучлар ўз йўналишидаги нормаларни тушунтиришда, тарғиботида қатнашиши мақсадга мувофиқ.

лари билан давлат дастурида қўйилган масалаларнинг жойлардаги ижросини таъминлаш, тарғиботини олиб бориш энг муҳим вазифалар сирасига қиради. Бу борада йўл харитаси ҳам тайёрланган, уларни “Yoshlar minbari”, “Yoshlar bilan” платформалари орқали ҳам амалга ошириш механизмлари ишлаб чиқилмоқда.

Сардор МУСТАФОЕВ,
“XXI asr” мухбири

Суратларни Шухрат РАҲИМОВ олган.

ЧЕККА ҚИШЛОҚЛАР ҲАМ ЭЪТИБОРДА

Ғайрат ТУРҒУНОВ,
ишчи гуруҳ аъзоси, O'zLiDeP сектор мудир

Хабарингиз бор, бир қатор устувор мақсадларни кўзлаган ҳолда 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясини “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тасдиқланган. Ушбу дастур ижроси юзасидан Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги O'zLiDeP фракцияси ҳамда партия Сийёсий Кенгаши Ижроия қўмитаси ҳамкорлигидаги ишчи гуруҳлар фаолият олиб бораётгани ҳам юртдошларимизга яхши маълум.

Айтиш керакки, “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили” давлат дастури ўтган йил – “Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили” давлат дастурининг мантикий давоми бўлиб, унга асосан ишчи гуруҳ мамлакатимизда миллий иқтисодийни жадал ривожлантириш ва юқори ўсмиш суръатларини таъминлаш бўйича жамоатчилик ва депутатлик назоратини олиб боришни мақсад қилган.

Дастурнинг миллий иқтисодийни ривожлантириш, унинг ўсиш суръатларини замон талаблари даражасида таъминлаш йўналиши ижроси юзасидан O'zLiDeP фракция раиси ўринбосари, Бюджет ва иқтисодий ислохотлар қўмитаси раиси ўринбосари Дурбек Аҳмедов раҳбарлигидаги ишчи гуруҳ аъзолари ҳудудларда жамоатчилик ва депутатлик назорати олиб борди.

Гуруҳ 14 марта йирик лойиҳаларни жойига чиққан ҳолда масъул вазирлик ва идоралар раҳбарлари билан ўрганиб, музокаралар ўтказди, ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйди. Ўрганишлар жараёнида 70 дан ортиқ масалалар бевосита ўз ечимини топгани кўвонарли. Жумладан, “Чирчиқ шаҳрида “Чирчиқ кимё-индустриал технопарки” ташкил этилиб, дастурда белгиланган 2 та резидент лойиҳаси ўрнига 12 та резидент лойиҳаси технопарк маъмурий кенгашидан ўтказилди. Унга асосан 35,5 млн АҚШ доллари ҳажмида лойиҳа амалга оширилиб, 868 та янги иш ўрни яратилиб белгиланди. Ўтган йили эса 3 та резидент лойиҳаси тўлиқ амалга оширилиб, жами 6,5 млрд сўмлик юқори қўшилган қийматли тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқарилди. Натижада 97 та янги иш ўрни ташкил этилди.

Қайд этиш лозимки, янги технологияларни бошқариш учун танлов асосида қабул қилинган ишчи ва мутахассислар илғор хорижий компанияларда қайта малака оширган бўлиб (жумладан, Татаристон Республикасида), бугунги кунда уларга ўртача 5 млн сўм ойлик иш ҳақи тайинланган. 7 та резидент лойиҳаси жорий йил ишга туширилиши режалаштирилган.

Шунингдек, ишчи гуруҳ томонидан технопарк резиденти – “Rhodium Polimer” масъулияти чекланган жамияти қўшма корхонасини Ягона етказиб берувчилик реестрига киритиш масаласи юзасидан масъул вазирлик ва идораларга таклиф тайёрланмоқда. “Rhodium Polimer” МЧЖ ҚҚ Марказий Осиёда кўпиклантирилган полипропилен кунга чиқарувчи ягона корхона ҳисобланади. Бугунги кунга қадар ушбу маҳсулот республикамизга фақат импорт қилинган.

Ўрни келганда, ишчи гуруҳ томонидан амалга оширилган куйидаги ишларни ҳам санаб ўтиш жоиз:

– давлат қарзини бошқаришда 2022 йили янги жалб қилинган ташқи қарз миқдори 4,5 млрд АҚШ долларидадан ошиб кетмаслиги таъминланди;

– айрим тизимли муаммолар юзасидан ишчи гуруҳ раҳбарига амалдаги қонуности ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимча киритиш бўйича таклифлар берилди.

Дастурга асосан ҳудудий ички йўлларни таъмирлаш учун ажратиладиган маблағларнинг камида 50 фоизини “Очиқ бюджет” ахборот портали орқали жамоатчилик фикри асосида амалга ошириш белгиланган. Бу бўйича ўтган йили Молия вазирлигида, шунингдек, Бухоро вилоятининг Ромитан ва Бухоро туманларида Zoom платформаси орқали тегишли вазирлик ва идоралар, депутатлар, ҳоким ёрдамчилари иштирокида ишчи гуруҳнинг онлайн вебинарлари ўтказилган.

Шу ўринда бир масалага эътибор қаратиш зарур. Маълумки, 2022 йил 2 февралда Вазирлар Маҳкамасининг “Автомобиль йўллари соҳасида очиқлик стандартларини жорий этиш ва соҳада жамоатчилик назоратини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинган. Унга асосан “Очиқ бюджет” ахборот порталида “Менинг йўлим” лойиҳаси жорий этилган. Лойиҳага келиб тушган таклифлар овозлар сонига асосланган ҳолда, юқоридан пастга қараб саралаб олинган ва ғолиб аниқланади. Ўрганишлар шуни кўрсатдики, бундай танловда аҳолиси зич жойлашган марказлар кўпроқ ютиб, аҳолиси кам, олис қишлоқ ва маҳаллалардагилар тизимдан кенг фойдалана олмаяпти. Ишчи гуруҳ томонидан юқоридаги муаммони тизимли ҳал этиш учун куйидагича таклиф берилган:

“Менинг йўлим” лойиҳасида ғолибни аниқлаш мезониди, истисно тариқасида, туман марказидан узоқда жойлашган чекка қишлоқ ва маҳаллаларга устувор аҳамият бериш;

– келиб тушган таклифлар овозлар сонидан келиб чиқиб, юқоридан пастга ҳамда энг чекка қишлоқ ва маҳаллалардан туман марказига қараб саралаб олиш бўйича тегишли қонуности ҳужжатларига қўшимча киритиш.

Хулоса қилиш мумкинки, муаммоларни масъул вазирлик ва идоралар билан ўзаро ҳамкорлик ва ҳамжиҳатликда ҳал этиб бориш, давлат дастури ижроси бажарилишини таъминлаш аҳолининг ҳаёт даражасини янада юксалтириш, таълим сифатини жаҳон стандартларига мувофиқлаштириш, барқарор иқтисодий ўсишга эришиш ҳамда камбағалликни қисқартириш борасидаги ислохотларни янги босқичга олиб чиқишга хизмат қилади.

ФИДОЙЛАРИМИЗ

ТЎҚЛИЕВНИНГ МАҒЗИ ТЎҚ ТАЖРИБАЛАРИ

Гапнинг индаллосига кўчишдан аввал мақоламуз қаҳрамонини таништирай: Иброҳим Тўқлиев Бухоро туманидаги “Ўқтам Иброҳим Тўқли” фермер хўжалиги раҳбари, Халқ депутатлари туман кенгашига O'zLiDeP-дан сайланган депутат, жамоатчилик фаоли, “Меҳнат шўхрати” ордени соҳиби.

Бир сўз билан айтганда, ўзбекистоннинг чинакам жонқуярларидан.

Очиғи, вилоят миксиде ҳам Тўқлиевнинг ўрни ва ҳурмати катта. Қайси бир соҳада фаолият юритган бўлмасин, кичкина ютуқларга эришган эмас. Масалан, унинг “Ўқтам Иброҳим Тўқли” фермер хўжалигини олайлик: 82 гектар майдонда амалга оширилган деҳқончилик ишлари агрономлар томонидан тажриба мактабига тенглаштирилди. Масалан, 2022 йилда 40 гектар ерда етиштирилган пахта ҳосили гектар

бошига 43 центнердан ошганини айтиш бизга осон, лекин бу жуда оғир меҳнат талаб қилгани аниқ. Буғдой ҳам 200 тонна тош босиб, ҳўсилдорлик гектарига 70 центнерни ташкил этди. Ғалла ва пахтадан ташқари 10 гектар майдонда чорва озуқаси етиштирилди. Яна бир неча гектар майдон сазавот экинлари парваришига ажратилган. Ўрик ва шафтоли дарахларидан иборат боғдан олинётган ҳосил ҳам чаккимас.

Чорвачиликда катта тажриба тўплаган Иброҳим Тўқлиевнинг 50 бош йирик шохли қорамоли бор, улардан 16 боши соғин сиғир. Серқаймоқ сутнинг бир қисми ҳудуддаги мактабга таълим ташкилоти тарбияланувчиларига етказиб берилляпти.

Иброҳим аканинг таржимаи ҳолига назар ташлаган одам унинг бундай салмоқли муваффақиятларга қандай эришганга аввало Самарқанд қишлоқ хўжалиги институтида олган билимлари қўл келётганини даровр англаб етади. Ўн йилча тумандаги “Дўстлик” жамоа хўжалигида раҳбарлик қилгани алоҳида мавзу.

Асхор ИСТАМОВ,
“XXI asr” мухбири

ФАХРИЙЛАР БИЛАН ФАХРЛАНАМИЗ

O'zLiDeP Қашқадарё вилоят кенгаши қошидаги фахрийлар кенгаши аъзолари йиғилиши. Баҳонада воҳада истиқомат қилаётган нурунийларни эъзозлаш, саломатлигини муҳофаза этиш борасида ўтган йил давомида бажарилган ишлар сарҳисоб қилинди.

– Кекса авлод вакилларига ғамхўрликлар кўрсатиш халқимизга хос азалий қадриятдир. – дейди партиянинг фахрийлар кенгаши раиси Игор Турсунов. – Партиямиз мафкуравий ва сиёсий фаолиятини мустақамлаш, давлат органлари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш, таклифларни тайёрлаш, турли тадбирлар ўтказишда фахрийларимиз фаол. Ўтган йили кексаларимизнинг ёшига мос спорт мусобақалари, ёзувчилар, санъат вакиллари, тижбали фермер ва тадбиркорлар иштирокида давра суҳбати ва учрашувлар ташкил этдик. Нурунийларимизнинг

бўш вақтларини мазмунли ташкил қилиш мақсадида Шаҳрисабз, Самарқанд, Бухоро, Хива шаҳарларига саёҳатлар уюштирилди.

Улар жойларда депутатлар билан ҳамкорликда ёлғиз қариялар, ногиронлиги бўлган фуқаролар, кам таъминланган ва ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар ҳолидан хабар олоқда, муаммолари ҳал этилиши ҳамда маҳаллада бепул тиббий кўрик ташкил этишда ҳисса қўшмоқда. Ўтган йили 12 марта бепул тиббий кўрик ташкил этилиб, уларда ижтимоий ҳимояга муҳтож ва имконияти чекланган фуқаролар бепул текширувдан ўтди.

Учрашув сўнггида 8 март – Халқаро хотин-қизлар кунини муносабати билан бир гуруҳ онахонларга O'zLiDeP Сийёсий Кенгаши Ижроия қўмитаси фахрийлар кенгашининг табрикнома ва совғалари топширилди.

Сайфулла ИКРОМОВ,
“XXI asr” мухбири

БАҲОРИЙ МУЖДАЛАР

ЎРГАН ВА ЎЗЛАШТИР, БИР КУН ЎЗИНГА АСҚАТАДИ

Қора совқдан сўнг кўпчилик кўкламни интиқлик билан кутгани аниқ. Бу нафақат одамлардаги кўтаринки кайфиятда, балки далаю томорқаларда қизгин бошланиб кетган экин-тикин ишларига тайёргарлик, ободончилик ва кўкаламзорлаштириш жараёнида ҳам яққол кўзга ташланмоқда.

Халқ депутатлари Шароф Рашидов туман кенгаши депутатлари – Шарофат Нориева, Нигора Асқарова ва Бахтиёр Орипов хайрли ташаббусга қўл уришди. Уларнинг саёй-ҳаракатлари билан Олмачи, Пастки Сўлоқли қишлоқларидаги “Аёллар дафтари”га киритилган хотин-қизлар учун томорқачилиқдан унумли фойдаланиш

га бағишланган амалий семинар ташкил этилди. Шарофат Нориева етакчилик қилаётган ва иш тажрибаси республикада оммалаштирилаётган “Гулчи ола томорқа хизматлари” МЧЖ кластери фаолияти билан танишиш ниятида келган бир гуруҳ навоийлик хотин-қизлар ҳам семинар иштирокчиларига айланишди.

Тадбир давомида тажрибали қишлоқ хўжалиги ходимлари, томорқачилар кўчат, гул ва экинларни экишдан тортиб, парваришга бўлган жараёнларни ўргатишди, амалий тарзда кўрсатиб ҳам беришди. Аграр соҳада айна пайтда талаб катта бўлган замонавий касб-хунарлар, техникалар ҳақида ҳам тушунчалар беришди. Касб-хунар ўрганиш истагида хотин-қизларни айна курсларга йўналтириш учун уларнинг рўйхати шакллантирилди.

НАМУНАЛИ БПТ РАИСИ ҚАЙТА САЙЛАНДИ

Айни кунларда O'zLiDeP Жиззах вилоят кенгаши таркибидagi бошланғич партия ташкилотларида муҳим сиёсий жараён – ҳисобот-сайлов йиғилишлари бўлиб ўтмоқда.

Партиянинг Шароф Рашидов кенгаши таркибида 8 750 дан ортиқ маслақдоши биллаштирган 105 та бошланғич партия ташкилоти фаолият олиб бормоқда. Бу ердаги энг йириги – “Jizzax sement plant” масъулияти чекланган жамияти қошида ташкил этилган. Шўхрат Сафаров етакчилигидаги мазкур куйи бўғинда 500 га яқин партия аъзоси биллашган.

Кенгаш ходимлари, депутатлар ва куйи бўғин аъзолари иштирок этган ҳисобот-сайлов йиғилишида даставвал етакчининг ҳисоботи эшитилди. У ҳисоботида Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясига ҳамохан бўлган партия сайловотида платформасида илгарчи сурилган мақсад ва вазифаларни амалга оширишда фаоллар амалга ошираётган саёй-ҳаракатлар ҳақида гапирди. Бу борада корхона раҳбарияти билан узвий ҳамкорлик олиб борилаётганини таъкидлади.

Завод раҳбари Исмаилов Абдуллаев етакчилигидаги ходимлар ҳамда БПТ фаоллари ҳамкорлигида ҳудуддаги 20 нафар ишсиз фуқаронинг бандлигини таъминлаш бўйича манзилли режа ишлаб чиқилган. Шунингдек, партия фаоллари завод ҳудудидида “Яшил ма-

кон” умуммиллий лойиҳаси доирасида 2 500 туп мева ва манзарали кўчатлар ўтказишда ҳам ғайрат қилишди.

Етакчининг ҳисоботини қониқарли деб топган иштирокчилар уни бошланғич партия ташкилотига қайтадан раис этиб сайлашди. Тадбир давомида партия сафига кириш истагида бўлган 30 нафар янги аъзо рўйхати шакллантирилди. Партия фаолларига эсдалик совғалари топширилди.

O'zLiDeP Жиззах вилоят кенгаши
матбуот хизмати

НАВРЎ АРАФАСИДА

БИР КИШИ АРИҚ ҚАЗАР, МИНГ КИШИ СУВ ИЧАР

ЁКИ НЕГА “СУВ ХЎЖАЛИГИДА ДОЛЗАРБ 30 КУНЛИК”

ЭЪЛОН ҚИЛИНДИ?

Йироқдаги сув билан чанқоқ қонмас, дейдилар. Дастлабки икки ойи ёнгарчиликларга сероб келган 2023 йилда иқтисодий тармоқлари ва халқимизга сувни муаммоларсиз етказиб бериш, оби ҳаётдан тежамкорлик билан самарали фойдаланишни таъминлаш мақсадида республикамиз сувчилари тайёргарликни аллақачон бошлаб юборишган.

Март ойи байрамлар ва гўзалликка бой, янгиланиш ва ўзгаришлар даври эканидан келиб чиқиб, Сув хўжалиги вазирлигининг яқинда ўтказилган ҳайъат йўналишида “Сув хўжалигида долзарб 30 кунлик” эълон қилинди. Бу даврда сув иншоотларининг атрофларини тартибга келтириш, ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, кўчат қадаш, муҳофаза ҳудудидagi майдонларга экин экиш ишлари амалга оширилиши белгиланди.

Наврўз – баҳор ва табиат уйғонишининг тимсоли, урф-одат, анъана ва қадриятларни ўзида мужассам этган умумхалқ байрами! “Сув хўжалигида долзарб 30 кунлик”нинг эълон қилиниши мамлакатимиз Президентининг “2023 йилги Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида”ги қароридида белгиланган вазифаларга ҳамоҳангдир. Юртимизда йилбоши – Наврўзни баланд руҳ ва катта шодийна билан нишонлашга қаратилган маъмур қарорда байрам арафасида барча шаҳар ва қишлоқлар, овул ва маҳаллаларда умумхалқ ҳашарлари,

кенг қамровли ободончилик ва кўкаламзорлаштириш ишларини ташкил этиш кўзда тутилган. Бу борада мамлакатимиз сув хўжалигида ҳам ҳашарлар, кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш тадбирлари бошланиб кетди.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида сувчилар 10 млн туп кўчат экишни режалаштирган эди. Шундан 2 млн тупи куз ойларида ўтказилди. Февраль ойининг охирига келиб, яна 3 млн 400 минг туп кўчат экиб бўлинди. Айниқса, жанубий вилоятларда ишлар эрта бошланди.

Сурхондарё вилоятидаги “Аму-Занг” ирригация тизими бошқармаси жамоаси каналлар атрофи, гидроучасткалардаги бўш майдонлар ҳамда ёрдамчи хўжалик экин майдонларининг четларида турфа дарахт кўчатларидан 7 минг туп ўтказишди. “Сув хўжалигида долзарб 30 кунлик” ташаббусини қўллаб-қувватлаётган жамоа аъзолари 31 мартгача 38 минг туп мевали ва манзарали дарахт кўчатини экиш ва парваришlash мақсадида ўзаро мусобақалашиб меҳнат қиллятилар.

– Аёнки, ёзда вилоятимиз, айниқса, Жарқўрғон тумани ҳудудида бошқа жойларга нисбатан ҳаддан зиёд иссиқ бўлади, – дейди бошқарма раҳбари Турғун Қўлмирзаев. – Мутахассисларимиз йил бўйи каналлар атрофида ишлайдилар. Бугун ўтказилаётган ниҳоллар яхши парваришланса, икки-уч йилда соя ташлаб қолади. Ходимларимиз ҳордиқ чиқаради. Муҳими, каналлар атрофи дарахтзорга бурканса, кишининг баҳри дили очилади. Ҳар бир экилаётган ниҳол туби кетиши учун каналлар мутахассисларини

масъул этиб тайинляпмиз.

Тизимдаги маъмурий ислохотлар доирасида 2023 йилда Сув хўжалиги вазирлиги фаолиятининг 10 та асосий йўналиши белгилаб олинган. Булар: илҳам ва самарали бошқарува ўтиш, сув ресурсларини бошқариш, трансчегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш, таълим, илм-фан ва тармоқ интеграцияси, кадрлар салоҳиятини ошириш, соҳани рақамлаштириш, давлат-хусусий шериклик ва жўтсорсинг, сув тежовчи технологияларни жорий қилиш, ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш, ирригация ва мелiorация тадбирлари, инвестиция ва техник кўмак маблағларини жалб қилиш йўналишларидир.

Бу жараёнда энг кўйи бўғин ҳисобланган туман ирригация бўлиmlари таркибидagi сув хўжалиги махсус хизматлари билан истеъмолчиларнинг муносабатларини, хизмат кўрсатиш сифатини янада яхшилаш, “вазир-мироб-фермер” занжири амалда самарали ишлаши ва халқнинг розилигига эришиш устувор мақсад қилиб қўйилди.

Бир киши ариқ қазар, минг киши сув ичар, деган мақол бор. Ўттиз минг кишидан ортиқ сувчилар жамоаси бутун мамлакатимиз аҳолисининг фаровонлиги йўлида хизмат қилмоқда. Улар зиммаларидаги масъулиятни чуқур ҳис этган ҳолда ўз касбини улуглаб, юрт тараққиёти йўлида астойдил меҳнат қилишмоқда.

Шухрат СУЮНОВ,
Сув хўжалиги вазирлиги
ахборот хизмати бошлиғи

АЖАБ ҲАНГОМАЛАР

БИР ЎЛЧАБ... ЕТТИ МАРТА КЕСМАЯПМИЗМИ?!

...ҚИШ ҚИҶИБ, АВТОУЛОВЛАР МЕТАНГА ТҮЙИНГАЧ – БАҲОР АВВАЛИДА ВИЛОЯТ МАРКАЗИГА БЕМАЛОЛ БОРИШ-ҚАЙТИШ ИМКОНИ ЯРАЛДИ. ҚИШ ОЙЛАРИДА КИРА-КАШЛАР ЁНИЛГИ ҚИММАТ ВА ЯНА “ТУН ЎЙИ НАВБАТДА ЁТГАНИ ЭВАЗИГА” КИРА ҲАҚИНИ БИР НЕЧА БАРАВАР ОШИРИШГАНДИ.

“Бемалол” деяпман-у... йўл азоби – асаб ўйноғи билан кечди. Вилоятнинг жонтомири ҳисобланган “Урганч – Ҳазорасп” шаҳарларaro магистраль йўлининг айрим жойларида асфальт кўчиб, катта-кичик чуқурчалар пайдо бўлганидан ҳайдовчи машинани гоҳ ўнг, гоҳ сулга тезкор бурар, нонуштада еган овқат бўғзингга келиб қайтарди.

Ҳамроҳларим йўллар таъмиридан норози бўлишар экан, ўзимча билангиллик қилдим: “Бу йил қишда кучли совуқ бўлиб, тупроқнинг оза қисми бир қаричдан ортиқ музлади. Қунлар илиши билан музлаган тупроқ қатлами эриганидан асфальт йўллар шу ҳолга келиши табиий”.

Бу гапимни яна бир ёши каттарoқ одам тасдиқлагандай бўлди. Аммо ҳайдовчи навабатдаги чуқурчадан қочиб ўтаркан, бошқа бир гап айтди: “Йўлларнинг бу даража вайрон бўлишига асосий сабабчи – чет эллардан келтирилган оғир юк машиналари. 60–80 тонналаб юк ортадан машина ҳар қандай йўлни титратиб, мажалаб юборади”.

Ҳайдовчи маълум маънода ҳақ эди. Вилоятнинг асосий йўллари бундан қирқ-эллик йиллар аввал асфальт қилинган. Уша даврнинг энг улкан юк ташиш машинаси “КаМАЗ” дегани бўлиб, кўпи билан қирқ тонна юк таширди. Йўлсозлар ҳам асфальтosti қатламни мустаҳкамлашда айнан шу сизимли машиналарни эътиборда тутишган. Орадан ярим аср ўтмасдан, юртимизга 60, 80 ва ҳатто 100 тонна юк ташийдиган машиналар келишини туш кўришмаган.

Асрий қумликлар оралиғида жойлашган воҳа тупроғи қумлоқ, бунинг устига, ер ости сувлари юзага жуда яқин – ёш ойларида ярим метр қазисангиз, сув қайнаб чиқади. Таги бўш бўлгач, йўл пойдевори қанчалик мустаҳкам қилинмасин, табиат ўз сўзини айтади (тупроғи тошлоқ бўлган водий ва бошқа ҳудудларда биз айтган фикр тўғри келмас балки).

Хоразмда тўрт юздан ортиқ катта-кичик кўприкларнинг аксари сўнгги йилларда таъмирталаб бўлиб қолди – имкон қадар янгилари қуриляпти. Ўз вақтида бир аср мустаҳкам туриши кафолатланган кўприклар қисқа фурсатда авария ҳолатига келиб қолгани ҳам айнан меъёрлардан ортиқча юк машиналари физик ўтиб турганидан бўлиши эҳтимоли юқорироқ.

Эсингизда бўлса, ҳар бир кўприк яқинида ўтадиган машина ўлчами ва оғирлиги кўрсатилган лавҳалар бўларди. Уша огоҳлантирувчи ёзувларда юк машинасининг энг юқори оғирлиги кўрсатиларди – кўпи билан 60 тонна!

Бугун-чи?
Тўрт йилча бурун “Хонқа – Янгиариқ” йўли Польша канали устидаги қирқ йиллар олдин қурилган кўприк ичида одамлари бор машина ўтаётган вақтда ўпирилиб тушди. Ушанда бу ногоҳ руй берган ўпирилишга хорижлик инвесторнинг Янгиариқ туманида қуриляётган иншоотига оғир юк машиналари меъёрдан ошиб юқда қатнагани сабаб дейилганди.

Ўтган йили “Урганч – Ҳазорасп” шаҳарларaro магистраль йўлининг Хонқа тумани ҳудудидаги зейкаш (катта ариқ) устига қурилган кўприк янгидан бунёд қилинди. Бу иш учун озмас – 7 миллиард сўм

сарфланибди. Кичкина зейкаш устига қурилган кўприкни янгилашга шунча маблағ кетса... йирик каналлар устидаги қанча қанча маблағ талаб қилинар экан?

Қиш арафасида бизнинг кўчага қумшағал аралашмаси тўшалди. Айтишларича, аралашмани қўшни Қорақалпоғистондаги тоғ қарьеридан 80 тонналик юк машиналари ташибди. Бир ёқдан ички кўчалар равон бўлди-ю, иккинчи тарафдан қишлоғимизнинг асосий ички йўли юк машиналари босимидан вайрон ҳолга келди.

Айнан шу машиналар бутун вилоятни кесиб ўтди – шаҳарларaro йўллардан қатнади. Неча ўнлаб кўприклар оғир машиналар босимига қай даражада чидам берди экан? Буни энди вақт кўрсатади.

Олти-етти йиллар муқаддам Урганчни қайта қуриш жараёнида шаҳар йўллари бузилиб, тўзиб кетганига “МАН” русумли юк машиналари сабабчи дейилганди. Бу русумли машиналар қирқ тоннача юк оларди. Энди эса...

Юртимиз кенг кўламли қурилишлар майдонига айланган. Бу қурилишларга жаҳоний андозалардаги улкан юк машиналари зарур қурилиш маҳсулотларини бетишим ташишяпти. Тадбиркорлару қурилиш фирмалари ана шундай машиналарни харид қилиб, бугун ўз юмушлари энгилашишига эришмоқдалар. Аммо танганин иккинчи томони – бу каби транспортлар юришига мўлжалланмаган йўллар ва кўприклар қунаро чўкиб бораётгани ҳам бор гап.

Бир томондан қурилишларни тезкор битказиш, “Обод маҳалла” дастурида ички йўллари таъмирлаш мақсадида умумдор юк машиналари қўл келаяпти, деб мақтанапмиз-у... охири-оқибатда улар йўллар ва кўприкларни ишдан чиқараётганига панжа орасидан қараяпмиз. Тадбиркору санoатчи бугун ўз юмушини улкан юк машиналар гарданига юклаб, вақтдан ютиб, миллиардлаб маблағларни тежаётган бир вақтда йўллар ва кўприкларни тузатишга ундан ҳам кўпроқ маблағ сарфланишини унутганмиз.

Аслида кўрпага қараб оёқ узатиш, яъни аввал йўллар ва кўприкларни маъмур талабларга мослаб кейин оғир юк машиналари келтириш керак эмасмиди?

Бу каби меъёрлар билан “Ўзстандарт” ташкилоти шуғулланиши, юртимизга кириб келаётган ҳар қандай русумдаги техникаларнинг юк сизими, йўллар ва кўприкларнинг кўтариш қуввати муносиб келишини назорат қилиши ва ниҳоят хулоса бериши керак бўлган ташкилотлар неча бугун томошабин бўлиб ўтирибди? Нега улар бонг уришмаяпти?

...Эътибор берганмисиз, ўзимизда ишлаб чиқарилган ва четдан келтириляётган рўзгор учун зарур оддий матоҳ – гурут қутисининг ичида неча дона гурут чўпи бор. Бу саволга сал ёш босган одам даров “60 дона!” деб жавоб беради. Чунки бир вақтлар бизнинг авлод фойдаланган гурут қутисидида аниқ 60 дона гурут чўпи бўларди-да. Яна денг қутича устига сони ҳам ёзиб қўйиларди. Ҳозир-чи?

Айримларида 40 ва ҳатто 30 донагина гурут чўпи бор десам, ишонмасми? Ишонмасангиз, эринмасдан санаб кўринг. Яна бирортасининг ичидаги гурут чўпи сони кўрсатилмаган.

Истеъмолчини ҳам буйидан, ҳам энидан урадиган бу каби “тадбиркорлик”ни ким назорат қилади? Уша стандартлар учун масъул ташкилот борми? Бу ёқда яна истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган ташкилот ҳам баъзан овоз чиқариб қўяди.

...Тўғриси, ўйланмасдан қиладиган бу каби айрим ишларимиз доно халқимизнинг “Етти ўлчаб, бир кес!” деган амалидан кўра бир ўлчаб... етти бора кесишга ўхшаб кетмаяптими?

Рўзимбой ҲАСАН,
“XXI asr” мухбири

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фонди

“Аҳолини тадбиркорликка кенг жалб этишга кўмаклашиш” мавзусида давлат грантлари ажратиш учун 2-танловни

ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танловга нодавлат нотижорат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролик жамияти бошқа институтларининг куйидаги мақсадларни назарда тутувчи ижтимоий аҳамиятга молик лойиҳалари қабул қилинади:

1. Худудларда ижтимоий ва маънавий инфратузилмани яратиш, оилавий бизнес, хусусий тадбиркорлик, касаначилик, халқ хунармандчилигини ривожлантириш ҳамда аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифатини яхшилашга кўмаклашиш;
2. Давлат органлари ва бизнес субъектлари билан ҳамкорликда ёшлар, аёллар ва ёш оилаларнинг бандлигини таъминлаш;
3. Хориждан вақтинча меҳнат фаолиятини амалга ошириб қайтган фуқароларнинг бандлигини таъминлаш, уларни мамлакатдаги бунёдкорлик ишларига кенг жалб қилиш;
4. Жойларда бандлиқни таъминлаш, камбағалликни қисқартириш, айниқса, ёшларни ва аёлларни касбга йўналтиришда давлат органлари билан ижтимоий шерикликни кучайтириш;
5. Уй хўжалиги асосида оилавий тадбиркорликни ривожлантириш;
6. Ногиронлиги бўлган ёшлар бандлигини таъминлаш, уларнинг даромад манбаларини кенгайтиришда

ижтимоий корхоналарни ривожлантириш;

7. Норасмий банд ёки банд бўлмаган аҳолини касбга қайта тайёрлаш;
8. Хотин-қизлар ва ёшларнинг иқтисодий, молиявий ва бизнес соҳасидаги кўникмаларини юксалтириш;
9. Миллий хунармандчилик соҳасида устоз-мураббийлик анъаналарини янада ривожлантириш, кекса авлоднинг билими, тажрибаси ва меҳнат салоҳиятидан фойдаланиш, уларни ҳаётга татбиқ этишга кўмаклашиш.

Давлат гранти ажратиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

1. Ташкилот раҳбари томонидан имзоланган ва муҳр билан тасдиқланган кузатув хати;
2. Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фондининг www.fondngo.uz расмий веб сайти ва https://t.me/GROUP_JAMOAT_FONDI телеграм каналда жойлаштирилган ва янги юкланган шаклда тўлдирилган давлат гранти лойиҳаси учун ариза;
3. Охириги ўзгартириш ва қўшимчалар билан давлат рўйхатидан ўтган ННТлар ва фуқаролик жамияти бошқа институтларининг Устави (Низоми) нусхаси;
4. Ташкилотнинг давлат рўйхати-

дан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси;

5. Агар лойиҳани амалга ошириш лицензияланмаган фаолиятни талаб қилса, унда лицензиянинг нусхаси;
6. Ташкилотнинг солиқ қарзи мавжуд эмаслиги тўғрисида маълумотнома;
7. Манфаатдор давлат ва жамоат ташкилотларининг тавсия ҳамда қўллаб-қувватлаш хатлари.

Битта лойиҳа учун ажратиладиган грант миқдори – 100 миллион сўмгача.

Ҳужжатлар 2023 йил 27 февралдан 31 мартгача қабул қилинади.

Ҳужжатлар **Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги ННТларни ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди** номига “Ўзбекистон почтаси” орқали юбориладиган муҳрланган конвертларда (A4 форматда) қуйидаги манзил бўйича қабул қилинади: 100035, Тошкент шаҳри Бунёдкор кўчаси 1-уй.

Ҳужжатларни тақдим этиш шартлари ва намуналари билан Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фондининг www.fondngo.uz расмий веб сайтида танишиш мумкин.

Маълумот учун телефонлар:
(71) 239-26-76, (71) 239-26-86.

ҚУЁН КЕЛМОҚДА ЙЎЛБАРСНИ ҚУВИБ... МУЧАЛ ҲИСОБИ ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛГАН?

Аждодларимиз бир неча минг йиллардан буюн 21 март – баҳорги тенгқунликда Йилбоши (Наврўз) байрамини нишонлаб келишади. Туркийларнинг ўн икки ҳайвон номи билан аталган тақвими ҳам ушбу санада янгилади. Айни кунларда йўлбарс йили адоғига етиб, қуён йили яқинлашмоқда. Маҳмуд Кошғарий ўн аср илгари “Девону луғотит турк” асарида мучал ҳисоби бўйича ҳам қимматли маълумотлар ёзиб қолдирган:

“Барс – туркча ўн икки мучал йилларидан бирининг номи. Турклар ўн икки хил ҳайвон исмини ўн икки йилга от қўйганлар. Туғилиш, жанг тарихлари ва бошқаларни ана шу йиллар айланишидан ҳисоблайдилар. Бунинг келиби чиқиши шундай: турк хоқонларидан бири ўзидан бир неча йил олдин бўлиб ўтган урушни ўрганмоқчи бўлган, шунда у уруш бўлиб ўтган йилни аниқлашда янгилашган. Бу масала юзасидан [хоқон] қавми билан кенгашиди ва айтди: “Биз бу тарихни (аниқлашда) қанчалик янгилашган бўлсак, биздан кейин ҳам шундай янгилашадилар. Шундай бўлгач, биз энди ўн икки ой ва осмондаги ўн икки буржга асосланиб, ўн икки йилга от қўйишимиз керак, токи биздан кейин йил ҳисоби шу йилларнинг айланишига қараб олинсин ва бу нарса абадий бир ёдгорлик бўлиб қолсин”. Улар “Айтганингиздек бўлсин”, дейишди.

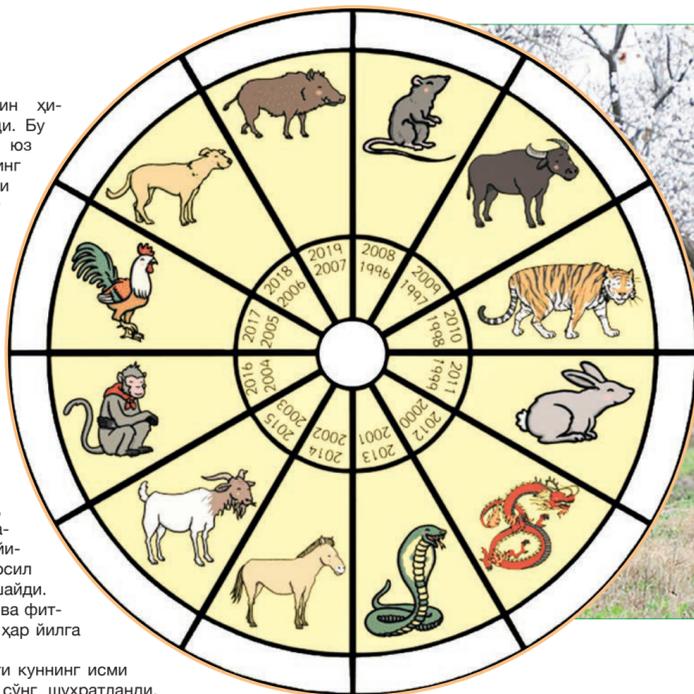
Хоқон овга чиқди ва одамларга ваҳший ҳайвонларни Ила дарёси томон қувишни буюрди, бу жуда катта сув. Одамлар ов қилиб ҳайвонларни сув томон ҳайдай бошладилар, шунда ўн икки ҳайвон сувдан ўтди. Ўн икки йилни ана шу ўн икки ҳайвон исми билан атадилар. Энг олдин сувдан ўтган ҳайвон сичқон бўлди. Шунинг учун йил боши унинг номи билан аталди, шу сўзга йил қўшиб сичқон йили деб атадилар. Ундан кейин ўтганлари қуйидаги тартибда бўлди ва уларнинг ҳар бири бир йил учун исм бўлиб қолди:

Сичқон йили,
Уд (сигир) йили,
Барс йили,
Тавушган (қуён) йили,
Нэж (тимсоҳ) йили,
(Й)илон йили,
Йунд (от) йили,
Қўй йили,
Бижинг (маймун) йили,

Тақағу (товуқ) йили,
Ит йили,
Тўнғиз йили.

Тўнғизга етгандан кейин ҳисоб яна сичқондан бошланади. Бу китобни ёзган йилимиз тўрт юз олтимиш олтинчи (466) йилнинг муҳаррам ойида илон йили кирган эди. Бу йил ўтиб, тўрт юз олтимиш еттинчи йил келса, от йили киради. Йил ҳисоби мана шу мен кўрсатган тартибда олиб борилади. Турклар бу йилларнинг ҳар қайсисидан бирор ҳикмат бор деб тахминлайдилар: масалан, уларча сигир йили бўлса, уруш кўп бўлади, чунки сигир бир-бири билан сузишадиган ҳайвон. Тovuқ йили кирса, озиқ-овқат кўпаяди, лекин одамларда ташвиш ортади. Чунки товуқнинг овқати дон бўлиб, уни топиб ейиш учун нарсаларни титиб юради. Тимсоҳ йили кирса, ёғингарчилик ва ҳосил кўп бўлади, чунки у сувда яшайди. Тўнғиз йили кирса, совуқ қор ва фитна кўп бўлади. Шунга ўхшаш, ҳар йилга бирор тахмин юритадилар.

Туркларда ҳафтадаги етти куннинг исми йўқ, чунки ҳафта исломдан сўнг шуҳратланди. Шунга ўхшаш ой исмлари ҳам шаҳарларда арабча юритади. Қўчманчи ва мусулмон бўлмаган турклар ойлари тўрт фасл билан атайдилар. Ҳар уч ойни бир исм билан юритадилар. Йил ўтишини шундай биладилар. Масалан, наврўз (янги кундан кейинги аввал баҳорга ўғлак, сўнгра улуг ўғлак дерлар. Чунки ой бу вақтда катта бўлиб қолади. Бундан кейингисига улуг ой дейилади. Чунки бу ой ёзнинг ўртасида бўлиб, бу вақтда сут ва ер неъматлари мўл-кўл бўлади. Бу исмлар кам қўллангани учун ҳаммасини айтишни муносиб кўрмадик. Узинг тушин” (Маҳмуд Кошғарий. Девону луғотит турк. I том. – Тошкент: 1960. – Б. 330–332).

мо гаплар аслида узоқ қузатувлар хулосаси, илмий таҳлиллардир. Башоратлар айнан йил соҳиб бўлмиш ҳайвоннинг муҳим хислати билан боғлиқ экани эса мучал йилларини номлашда етмиш ўлчаб, бир кесилганидан дарак. Мазкур иримлар асло фолбинлик эмас, балки халқнинг асрий тажрибаларини ўзда муҷассамлаштирган фалсафий тафаккури маҳсулидир.

Фаррух ЖАББОРОВ,
ЎзР ФА Ўзбек тили, адабиёти ва фольклори институти тадқиқотчиси

ИФТИХОР

ОЙНА

“ВАТАН МАНЗУМАСИ” ЮРАКЛАРНИ ТИТРАТЯПТИ

Ватан, онт ичмайман, қасам ичмайман
Лекин икки дунё сандан кечмайман...

“Туркистон” санъат саройида ўтказилаётган “Ватан манзумаси” деб номланган адабий-маърифий кечалардан бирига кириб, олам-олам таасуротлар билан қайтди. Тўғриси, шахсан ўзимдан қиёс, яқин йилларда бундай қалбларни тўлқинлантирадиган тадбирга гувоҳ бўлмагандим. Унда ихро этилган Ватанини мадҳ этувчи куй-қўшиқлар, шеърлар, сахна асарлари ҳар бир томошабин юрагини титратиб юборади. Ҳарбийларнинг чиқишлари, либослар, оҳанглар, ҳаммаси биргалликда ажойиб уйғунлик касб этди ва кўксимизни фахр-ифтихорга тўлдирди. Она юртимиз сарҳадларида кечани кеча, кундузни кундуз демая сидқидилдан хизмат қилаётган мард ўғлонлар, тинчликимиз учун жон фидо қилганлар ёдга олинди.

Айниқса ёшларимизни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш йўлида катта аҳамиятга эга бўлган бундай кечалар нафақат пойтахтимизда, барча вилоят ва туманларда ҳам ўтказилса, айни мудао бўлар эди. Чунки сўнгги пайтларда ёшларда ҳарбий бўлиш орзуси камайиб бораётгандек, аксинча, баъзан “чет тилни ўрганиб, четга тешишни истаётганлар ҳам ораимизда пайдо бўлаёттир. Бун-

дай тадбирлардан сўнг ҳар бир ўғил-қиз онги-шуурида “Ўз она Ватаним учун жонимни берсам арзир экан, шу халқ учун хизмат қиламан”, деган улугвор туйғулар уйғонишига шубҳамиз йўқ. Зеро, ушбу кечада жаранглаб, қалбимизга нур бағишлаган бир қўшиқдаги “Бронжилет остидаги юраклар” ўзгаларга эмас, аслида ўзимизга, халқимизга, юртимизга керак.

Гулшаной АЛИЖОНОВА,
ЎЗЖОКУ талабаси

...Ишда бўлганим учун қўшниларни жуда яқиндан танимайман, девордормиёним кекса бўлгани учун хабар олиб туришимни ҳисобга олмаганда. Бугун биздан сал нарироқда яшайдиган ҳамсоямиз билан машинада кетдим. Манзилгача гаплашдик. Унинг айтишича, аномал совуқда уйда газ ёнмабди. Сабаби, икки тарафдаги қўшниси ўзларига кўпроқ газ тортиб олиш учун “қўлбола насос” қўйиб олганмиш. Гурунгимиз орасида кўчамизни асфальтлаш кераклигини айтсам, “Э, қўйинг, фойдаси йўқ” деб қўл силтади. Нима деганингиз бу қўшни, ўйдим-чуқур бўлиб ётаверадими, десам, “Кўрмаясизми, бу кўчадан неча ўн тонналик машиналар куну тун маҳалланинг бошидаги қушхона (қассобхона)га ўтиб-қайтиб ётибди. Уч-тўрт ойма етар-етмас янги асфальтнинг яна лой-тупроққа айланади қолади”, деди.

– Йўғ-е, қандай қилиб одамларга зарар етказиш орқали тирикчилик қилиши мумкин?

Жавоби қизиқ бўлди: – Бунчалар содда бўлмасангиз-чи, қўчамизнинг асфальти бузилади деб улар тирикчилигидан воз кечадими? Асло йўқ.

Демак, биз бир одамнинг мўмайгина даромад қилиб турган “тадбиркорлиги” касрига қолиб, кўлмак ва лой ичида яшайверишимиз керак экан-да! Хуллас, у мен билмаган яна қанча гапларни айтиб ташлади.

Очиғи, неча минг йиллар да-

АВВАЛ ЎЗИМИЗ ЎЗГАРАЙЛИК

вомида қўшничилик – минг йилчилик деган қадриятларимиз борлигини эслаб кулгим кистади. Чет элда бир-бириникига ҳол-аҳвол сўраш баҳонасида ярим коса овқат олиб чиқиб, қозон-товоқ алмасамасам, демакки, биздагидек, “Ён қўшни – жон қўшни” деган нақлга қатъий амал қилишмаса ҳам, биздагидек пасткашлик, худбинликка айланиб қолган одатлар йўқ. Бизнинг тилимиздаги “қўшничилик” шу қозон-товоқ олди-бердиси, ярим коса овқат, ундан у ёғи майдалашган худбинликка айланб кетаёттир. Кейинги пайтларда фақат ўзим бўлай, бошқа билан неча пуллик ишим бор, деган даҳшатли кўргилик бизни еб битирмайтмикан? Яна ўзимизча бошқа миллату элатларни турли тамғалар

билан айблаймиз. Менимча, фикри оғиримизча, уларнинг худбинлиги ўзлари учун яшайдир, ўзларини яхши кўришди, ҳалол тоғлан маблағини ўзлари учун ишлатишди, фақат айримларга ўхшаб бирорларни талаш эвазига эмас. Тарбияда хатоликларимиз кам эмас. Шахсий манфаатимиз, нафсимизни қондириш учун одамларни чўт тушириш, алдаш эвазига ХУДБИНИМИЗ...

Ҳар биримиз, аввало, ўзимиз тузалмас эканмиз, ҳақиқий ислоҳни ўзимиздан бошламас эканмиз, бошимиздан тилла сочиб, жаннатмонанд шароит қилиб берилгандаям ўзгармаймиз.

Барно СУЛТОНОВА,
журналист

MUASSIS: TADBIRKORLAR VA ISHBILARMONLAR HARAKATI –
O‘ZBEKISTON LIBERAL-DEMOKRATIK PARTIYASI

Бош муҳаррир
Норқобил ЖАЛИЛОВ

Таҳрир ҳайъати:
Ақтам ХАЙТОВ
Дилшод ШОУМАРОВ
Шухрат БАҒОЕВ
Мавлуда ХУҲАЕВА

Сирожиiddин САЙИИД
Адхам ШОДМОНОВ
Виктор ПАК
Насимжон АЛИМОВ

Сардор
МУСТАҒОЕВ
(Бош муҳаррир
уринбосари)

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри
Нукус кўчаси 73А-уй.

электрон почта:
xxi_asr@mail.ru
xxi_asr@mail.ru

Телефонлар:
қабулхона –
71 215-63-80
(тел./факс).

Обуна ва реклама
бўлими –
71 255-68-50.

“XXI asr” ижтимоий-сиёсий газетаси
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот
агентлигида 2011 йил 14 июнда 0009-рақами билан
рўйхатдан ўтказилган.

“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик
компанияси босмахонасида чоп этилди.

Корхона манзили:
Тошкент шаҳри Буюк Турон кўчаси 41-уй.
Газета офсет усулида, А-2 форматда
босилди. Ҳажми – 3 босма табақ.
Бюртма рақами: Г – 345
Адади: 10687
Баҳоси келишилган нархда.
Топширилди – 22:40

Таҳририятга келган қўлёмалар тақриз
қилинмайди ва муаллифларга
қайтарилмайди.

© “XXI asr” дан олинган маълумотларга манба
сифатида газета номи кўрсатилиши шарт.

Муаллифлар фикри таҳририят нуктаи
назаридан фарқ қилиши мумкин.
Газета таҳририят компьютер марказида
терилди ҳамда дизайнер

Маъруфжон Раҳмонов
томонидан саҳифаланди.

НАШР КЎРСАТКИЧИ: 406
123456

Навбатчи муҳаррир:
Нурхон ЭЛМИРЗАЕВА